
KANTTEKENINGEN BIJ DE
GOUDPLEVIERENTELLINGEN

J. Jukema

INLEIDING

Jarenlang heeft men de jacht op goudplevieren, *Pluvialis apricaria*, friese naam "Wilster") beoefend. Dit gebeurde voornamelijk met slagnetten, het zogenaamde "wilsterflappen" (Eenshuistra, 1973). Het hoofddoel was brood op de plank te krijgen. Ook het element van spanning, het ongewisse en het zeer nauw betrokken zijn bij het natuurgebeuren, speelden bij de meeste wilsterflappers een belangrijke rol. Thans is het vangen van goudplevieren met behulp van slagnetten wettelijk niet meer toegestaan. Een uitzondering is gemaakt voor het ringonderzoek.

Als "ringen - wilsterflapper" ben ik zeer nauw betrokken bij het komen en gaan en het wel en wee van deze doortrekker en wintergast. Vanuit deze situatie meen ik enkele kanttekeningen te mogen plaatsen ten aanzien van de goudplevierentellingen, zoals die in Nederland zijn en worden georganiseerd (zie o.a. Van Eerden & Key, 1978). De aandacht zal hierbij gericht zijn op het gedrag van de goudplevieren en de gevolgen hiervan voor de getelde aantallen vogels ten opzichte van de werkelijk aanwezige aantallen. De benadering van de zaak is in zekere mate gevoelsmatig en is gebaseerd op eigen ervaringen en ervaringen van andere wilsterflappers die tijdens gesprekken naar voren kwamen.

TELLINGEN IN HET NAJAAR

In de herfst fourageren en slapen de goudplevieren massaal op de graslanden. De voorkeur gaat hierbij uit naar weilanden met een korte vegetatie (afgemaaid of afgegraasd) Die korte vegetatie maakt het tellen gemakkelijker en verhoogt de betrouwbaarheid van de gegevens. Toch zijn er dagen waarop de vogels door de weersgesteldheid (onder andere donker, mistig, regenachtig weer) niet vliegen noch voedselzoeken. Het is dan zeer moeilijk om de vogels 'in de kijker' te krijgen. Men zou dan in principe alle percelen moeten afkijken hetgeen door de gevolgde telmethode (Van Eerden & Key, 1978) in telgebieden

die een grofmazig weggennet hebben of waarvan het landschap glooiend is, moeilijkheden kan geven. Daar tegenover staat zonnig weer of een naderende vorstinval. De goudplevieren zijn dan veelvuldig van de grond, fourageren druk en 'zijn dus veel aktiever. Naar mijn mening kan dit veranderende gedrag door weersomstandigheden leiden tot grote verschillen in getelde aantallen, niet alleen van dag tot dag, maar zelfs van uur tot uur.

TELLINGEN IN HET VOORJAAR

Ook in de lente kunnen weersfactoren van grote invloed zijn op de aantallen getelde goudplevieren, met name in streken waar gras- en bouwland naast elkaar voorkomen, zoals in de kop van Noord-Holland, Friesland en Groningen. Tijdens perioden met lage voorjaarstemperaturen, nachtvorst, hagel- en sneeuwbuien bevinden de wilsters zich in groten getale op de bouwlanden. De weilanden worden dan duidelijk gemeden; er wordt daar nauwelijks gefourageerd. Op de bouwlanden veelal wel. Opmerkelijk is in dit verband het resultaat van de voorjaarstelling van 15/16 april 1978 in de Wieringermeerpolder (kop van Noord-Holland). Enige dagen na sneeuwval bevond bijna de helft van de goudplevieren zich op bouwland, terwijl de aantallen aanzienlijk hoger lagen dan tijdens de najaarstellingen. (Tanger, 1978). Vallen de perioden waarin de goudplevieren op bouwland zitten samen met dagen waarop niet door de goudplevieren gevlogen wordt, dan zijn de vogels moeilijk vindbaar. Door de kleuren van hun verenkleed zijn zij dan slechts van zeer dichtbij waarneembaar. De goudplevieren slapen in grasland/bouwlandgebieden uitsluitend op bouwland, onafhankelijk van weersgesteldheid en temperatuur. Dat de goudplevieren in het voorjaar druk gebruik maken van akkers kan te maken hebben met het zoeken van beschutting achter dikke kluitten, de hogere grondtemperatuur en het wellicht daarmee samenhangende voedselaanbod. Veelal gaat de voorkeur uit naar gescheurd grasland en die in de meeste gevallen grover van structuur

zijn en droger liggen. Deze gronden hebben een relatief hoge bodemtemperatuur en zijn rijk aan insecten, zoals ritnaalden (Elateridae), emelten (Tipulidae), larven van de rouwvlieg (Bibionidae) en ringwormen (Annelida).

TELLINGEN IN HET WADDENGEBIED

Een gering aantal goudplevieren maakt gebruik van de slikvelden en zandplaten van het Waddengebied (Boere & Zegers, 1974, 1975, 1977). Volgens Boere (1977) en gegevens van de ringgroep Franeker zijn vangsten met mistnetten bijzonder laag. Ook de waarnemingen van slechts kleine groepjes op Terschelling en Schiermonnikoog in de maanden september en oktober die met opkomend water van zee binnenkwamen en de polders als hoogwatervluchtplaats (hvp) gebruikten, wijzen hierop. Opmerkelijk is dat in april duizenden goudplevieren kunnen pleisteren in het Noorderleeg en op de Bildtpollen (zomerpolders voor de kust van Noord-Friesland). Zij fourageren echter niet op het wad (mond.med. O. Eenshuistra). Toch zijn er goudplevieren die van beide typen terrein gebruik maken. Een aanwijzing hiervoor was de vangst van een goudplevier op 26 maart 1977 te Winsum, Friesland, die aan zijn rechterloopbeen een kokkelschelp geklemd had zitten.

DISKUSSIE EN AANBEVELINGEN

Het verzamelen van gegevens door middel van tellingen is erg belangrijk. Het verschaft ons inzicht in wat Nederland als fourageer- en ruigebied betekent voor de goudplevier. Duidelijk is geworden, dat het om grote aantallen vogels gaat. Ook is men iets te weten gekomen over de verspreiding in Nederland. Door allerlei natuurlijke factoren kan het gedrag van de goudplevieren zich wijzigen. Dit heeft invloed op de resultaten van de goudplevierentellingen. Grote vliegactiviteit kan leiden tot dubbeltellingen en "overschatting", weinig activiteiten tot "onderschatting". Het is de vraag wat ideale telomstandigheden zijn. Maar een feit is

dat bij de uitwerking en vergelijking van reeds verrichte tellingen, geen aandacht is geschonken aan telfouten veroorzaakt door verschillen in gedrag. Het door Van Eerden & Key (1978) en Tanger (1978) vermelde grillige aantalsverloop in maart en april zou in plaats van aan trekgolven ook toegeschreven kunnen worden aan weersfactoren, waardoor goudplevieren zich verplaatsen naar bouw- en grasland. Het verdient dan ook aanbeveling de goudplevierentellingen onder steeds identieke weersomstandigheden te laten plaatsvinden. Voor het Waddengebied verdient het aanbeveling met vloed te tellen, omdat met laag water een aantal vogels op het wad verblijven. Tellingen,

uitgevoerd onder identieke weersomstandigheden zullen wel een utopie blijven, mede door het grootschalige karakter van de tellingen. Wel is nader onderzoek gewenst ten aanzien van biotoopvoordeur, voedselaanbod, weersinvloeden en de telfouten die zich voordoen bij de goudplevierentellingen. Talloze malen zijn bij de wilsterflappers, die er dag na dag, weken achteréén bij betrokken zijn geweest, vragen gezeten. Zij vroegen zich bijvoorbeeld af waarom de goudplevieren soms dagen aan een "rusten" zonder voedsel tot zich te nemen, terwijl op andere, ogenschijnlijk identieke dagen, wordt gevlogen, individueel, in kleine groepjes of in grote concentraties. Zij hebben voor deze en andere verschijnselen nog geen verklaring gevonden.

DANK

Met dank aan J. Fokkema, die dit artikel kritisch doornam.

LITERATUUR

- Boere, G.C. & P.M. Zegers. 1974. Wadvogeltellingen in het Nederlandse Waddengebied in juli 1972. *Limosa* 47: 23-28.
- Boere, G.C. & P.M. Zegers. 1975. Wadvogeltellingen in het Nederlandse Waddengebied in april en september 1973. *Limosa* 48: 74-81.
- Boere, G.C. & P.M. Zegers. 1977. Wadvogeltellingen in het Nederlandse Waddengebied in 1974 en 1975. *Watervogels* 2: 161 - 173.
- Boere, G.C. 1977. Wadvogels vangen op Vlieland. *Het Vogeljaar* 25: 57 - 68.
- Eenshuistra, O. 1973. Goudplevier en wilstervangst. Leeuwarden.
- Eerden, M. van & P. Key. 1978. Resultaten van twee goudplevierentellingen in Nederland in november 1976 en april 1977. *Watervogels* 3: 182 - 191.
- Jaarverslagen Vogelwacht Franeker en Omstreken. 1974 t/m 1978.
- Tanger, D. 1978. Verslag goudplevierentellingen november 1977 en april 1978 in Noord-Holland. *De Pieper* 17: 85 - 94.

Adres: Haerdawei 44,
Oosterbierum.